

Når ulike habituser møtes

Oppsøkende arbeid med ungdom i Oslo

Kandidatnummer: 35

VID vitenskapelige høyskole

Diakonhjemmet, Oslo

Bacheloroppgave

Bachelor i sosialt arbeid

Kull: SOSHEL19

Antall ord: 8784

Dato: 10.05.2022

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.

Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

Denne litteraturstudien tematiserer sosiale forskjeller i oppsøkende sosialt arbeid med ungdom og diskuterer dette temaet med utgangspunkt i klasseteori. Oppgavens problemstilling er «Hvordan gjør sosiale forskjeller seg gjeldende i oppsøkende sosialt arbeid med ungdom i Oslo?». Oppsøkende arbeid har fokus på å bygge relasjoner og tillit til ungdommer og ungdomsmiljøer og fungerer som bindeledd mellom hjelpeapparatet og ungdom. Oslo er en by med sosiale ulikheter, også blant ungdom, der de ulike klassene bosetter seg på forskjellige deler av byen og har ulike utfordringer. Fordi vi tilbringer mest tid med mennesker fra samme klasse og ikke eksponeres for ulikheter, liker vi mennesker som ligner oss selv og reproducerer klasseskillene som finnes. Ved at mange utekontaktvirksomheter ansetter forskjellige persontyper, samt en vektlegging personlighet og tilnærming, tilrettelegges det for at ungdom skal finne en utekontakt de kan knytte seg til, og på denne måten omfavnes sosiale forskjeller i oppsøkende arbeid.

Abstract

This bachelor thesis is about social differences in outreach social work and discusses this subject using theory of class. The issue is “How do social differences manifest themselves in outreach social work with youths in Oslo?” Outreach social work focuses on building relationships with youths and acts as a link between welfare/social services and youths. Oslo is a city with social differences, also among youths, where different classes settle in separate places and experience different challenges. Because we mostly spend time with people from the same class and are not exposed to differences, we like people who are like ourselves and reproduce the existing divisions between classes. Because many outreach social work services employ diverse types of people, as well as an emphasis on individual personalities, it is easier for youths to find a social worker they can connect with, and therefore social differences are embraced in outreach social work.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Tema og relevans	1
1.2	Rammene i oppsøkende sosialt arbeid	2
1.3	Problemstilling	4
1.4	Oppgavens struktur	5
2	Metode	6
2.1	Forforståelse	6
2.2	Litteratursøk	7
2.3	Kvalitativ forskningslitteratur	8
2.3.1	Kildekritikk	8
2.4	Kvantitativ forskningslitteratur	9
2.4.1	Kildekritikk	9
3	Litteraturgjennomgang	10
3.1	Oslo – en hovedstad med sosiale ulikheter	10
3.1.1	Oslo Øst og Oslo Vest	11
3.1.2	Bostedssegregasjon i Oslo	11
3.2	Ungdommene i hovedstaden	12
3.3	Personlig egnethet og tilnærming i oppsøkende arbeid	14
4	Teorikapittel	16
4.1	Klasseteori	16
4.2	Pierre Bourdieus klasseteori	16
4.2.1	Kapital	17
4.2.2	Sosiale felt	18
4.2.3	Habitus	18
5	Diskusjon	20
5.1	Når to habituser møtes	20
5.2	Ungdommers klasseposisjon og utfordringer	22
5.3	Uttrykk for habitus og klasse	23
5.3.1	Språk som kapital	23
5.3.2	Fysisk fremtreden som kapital	24

5.4	En omfavelse av sosiale ulikheter	25
6	Avslutning og konklusjon	27
	Litteraturliste	28
	Vedlegg 1: Liste over selvvalgt pensum	31

1 Innledning

Vi befinner oss i et område i en vestlige bydel i Oslo, der majoriteten av innbyggerne har innvandrerbakgrunn og lav sosioøkonomisk status. Det er onsdag kveld og ungdomsklubben er åpen. De fleste som er der er ungdommer med minoritetsbakgrunn, og klubben er et sosialt samlingspunkt hvor ungdommene henger, spiller biljard og FIFA og hører på musikk. Inn kommer det to utekontakter iført blå refleksvester, en ung mann og en ung kvinne. Vi har tilsynelatende lite til felles med ungdommene som henger på klubben. Vi er begge hvite, oppvokst på bygda og lokalt ungdomsspråk som "walla bror" og "shamener" finnes ikke i vårt vokabular. Vi pleier å kalle oss for Streit 1 og Streit 2 når vi besøker ungdomsklubben. Selv om ungdommene kjenner til oss fra før, er det lite anerkjennelse som blir gitt når vi kommer inn døra. Vi sier "hei", men få av ungdommene ser opp på oss og hilser tilbake. Så kommer en tredje utekontakt inn, en ung mann med utenlandsk opprinnelse, også iført blå vest, som ligner mer på ungdommene selv, og mottagelsen er annerledes. Ungdommene virker begeistret for å se han, gir han en "fistbump" og kaller han "bror" før de spør han om han vil være med å spille FIFA. Streit 1 og Streit 2 tar seg hver sin kaffekopp og stiller seg i et hjørne.

(konstruert på egen praksiserfaring)

1.1 Tema og relevans

I denne oppgaven skal jeg tematisere sosiale forskjeller i oppsøkende sosialt arbeid med ungdom. Etter endt praksis innenfor dette feltet, har dette blitt et tema som har opptatt min interesse som fremtidig sosionom. Oppsøkende arbeid er en sosialfaglig arbeidsmetode med fokus på å bygge relasjoner og tillit til både enkeltungdommer og ungdomsmiljøer. Det forebyggende arbeidet og fokus på å oppdage eventuelle problemer på et tidlig stadium gjør at unge som har behov for det får både tidlig og riktig hjelp. Utekontaktene, som er de oppsøkende sosialarbeiderens arbeidstittel, virker som et bindeledd mellom ungdom og hjelpeapparatet, og særlig grupper som hjelpeapparatet ikke når på tradisjonelt vis (Erdal, 2006).

Ungdomstiden er sentrert rundt sosiale, psykiske og biologiske forandringer der spørsmål rundt identitet og sosial tilhørighet spiller en vesentlig rolle. Ungdommer løsriver seg fra foresatte og hjemmet og utvikler en selvforståelse ut fra nye erfaringer og behov.

Læringsprosesser som omstrukturerer deres indre og subjektive sammenheng og deres ytre og kollektive sammenheng, handler både om å få et grep om sitt eget liv og å fungere innenfor rammen av sosiale og kulturelle samfunn (Andersson, 2006, s. 47). Det kan være problematisk å diskutere ungdommer som en egen kategori, da det finnes mange ulikheter mellom unge mennesker som for eksempel alder, kjønn, bosted og sosioøkonomiske omstendigheter. (Andersson, 2006, s. 50).

Som sosialarbeider er sosiale forskjeller noe man må forholde seg til i møte med brukere og klienter. Til tross for at sosialiseringen inn i sosialfaglige yrker preges av en sterk yrkesetikk når det gjelder menneskesyn, er det vanskelig å unngå å kategorisere på bakgrunn av sosiale kjennetegn. Kategorisering kommer til uttrykk på ulike nivåer, blant annet gjennom måten man organiserer sosiale relasjoner på, slik som rollene som hjelper og klient. Et eksempel på dette kan man se i et feltarbeid gjort av Fransson (1997) om miljøarbeideres opplevelser av forskjeller i møter med unge jenter på en barnevernsinstitusjon. Feltarbeidet viser miljøarbeiderne og ungdommer som kommer fra ulike sosiale klasser, der bakgrunn, verdier, interesser, orienteringer og uttrykksformer var forskjeller som miljøarbeiderne opplevde mellom seg selv og jentene (Fransson, 1997). Det er nettopp de sosiale ulikhetene jeg vil tematisere i denne oppgaven.

1.2 Rammene i oppsøkende sosialt arbeid

Profesjonelt oppsøkende arbeid med ungdom startet i Norge i 1969 som en reaksjon på misnøye med hjelpetilbudet som fantes for ungdom. Det eksisterende hjelpetilbudet nådde ikke frem til en betydelig del av de ungdommene som kunne trenge det, fordi det i stor grad manglet en samfunnsmessig analyse av den nye tiden (Klyve & Pedersen, 2006, s. 24). I 1980 avga en arbeidsgruppe oppnevnt av sosialdepartementet NOU 1980: 37 om Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid, som på mange måter er rammene for det oppsøkende arbeidet i dag. Utekontaktene skal oppsøke, etablere kontakt, motivere for og formidle alternative tilbud og, dersom nødvendig, andre hjelpe- eller behandlingstilbud. Et av hovedmålene for

den oppsøkende virksomheten er å formidle hjelpetilbud til unge som ikke ellers drar nytte av hjelpeapparatet (NOU 1980: 37, s. 7).

Oppsøkende sosialarbeidere skiller seg fra de fleste andre yrkesgrupper på forebyggingsfeltet fordi man ser på det oppsøkende arbeidet som både et mål og en metode. Utekontaktene jobber i det offentlige rom og treffer ungdom i en annen sammenheng og på andre tider enn sosialarbeidere som jobber på kontor. Det at man er til stede i ungdomsmiljøene når ungdom opplever kriser, suksess, mot eller styrke, gir en dynamikk og en drivkraft for endring som ikke mange andre yrkesgrupper har tilgang til. For utekontakter er det det oppsøkende arbeidet som er selve kjernen i yrkesutøvelsen, som foregår systematisk over lengre tid, med mål om bygge relasjoner og etablere tillit til ungdom og utvikle kunnskap om ungdomsmiljøene. Det arbeides med å motivere ungdom til endring gjennom egen aktivitet eller rådgivning, eller ved å formidle ungdom til andre hjelpetjenester eller fritidstilbud (Klyve & Pedersen, 2006, s. 40-41). Jevnlig tilstedeværelse i ungdomsmiljøene kjennetegner godt utekontaktarbeid, samt miljøterapeutisk arbeid med fokus på relasjons- og tillitsbygging. Arbeidet er fleksibelt og individuelt tilpasset ungdommene i oppfølgings- og formidlingsarbeid. Den særegne metodikken og nærheten utekontaktene får til ungdommen gjør dem godt rustet til å bidra til å oppfylle ambisjonene om likeverdige og ungdomsvennlige tjenester (Byrådsavdeling for eldre, helse og arbeid, 2020, s. 8).

Feltarbeid er brukt som en betegnelse på det metodiske, systematiske arbeidet der utekontakter går ute og oppsøker ungdommer. Her kan de knytte kontakter, bygge relasjoner og få oversikt over utviklingstrekk i ungdomsmiljøene. Feltarbeidet gir et særegent utgangspunkt for mer tradisjonelt oppfølgingsarbeid og formidlingsarbeid mellom ungdom og andre velferdstjenester eller aktivitetstilbud, samt dokumentasjon og kunnskapsformidling. Gjennom tilstedeværelse i miljøet over tid får utekontaktene kjennskap til og innpass i miljøet, som legger grunnlaget for videre arbeid. For å komme i posisjon til ungdom i målgruppa er det nødvendig å være synlig og gjøre seg kjent som tjeneste og fremstå troverdig og tilgjengelig. Det er hovedsakelig to og to utekontakter som går sammen ute i ungdomsmiljøene, og det å bruke gjenkjennelige klær, ha god blikkontakt

og kroppsspråk gjør utekontaktene gjenkjennelige for ungdommene i miljøet (Velferdsetaten, 2020, s. 13).

Det bør alltid ligge en faglig vurdering til grunn for hvilke ungdommer man velger å etablere kontakt med. Hvem man velger å oppsøke, avhenger av en ønsker å oppnå (Velferdsetaten, 2020, s. 13). Etter hvert som utekontaktene gjør seg kjent for ungdomsmiljøene, er det også større sannsynlighet for at det er ungdommene som oppsøker dem, og derfor er det viktig å være forberedt på det meste når man er ute og felter. Jo bedre utekontaktene kjenner ungdommenes miljø, og ikke minst hverandre, jo bedre rustet er de for mer spontan kontakt (Velferdsetaten, 2020, s. 13). Når kontaktetableringen først finner sted, er det flere ting en må ta hensyn til som for eksempel fysiske omgivelser, andre mennesker i miljøet, hvor utekontaktene plasserer seg i forhold til ungdommene, bevegelser, kroppsspråk og de første replikkene (Velferdsetaten, 2020, s. 14).

1.3 Problemstilling

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på oppsøkende sosialt arbeid, og hvordan sosiale forskjeller gjør seg gjeldende i møte med ungdom. Jeg har valgt å ha fokus på den oppsøkende metoden, og vil diskutere hvordan man som oppsøkende sosialarbeider bruker sin personlighet i møte med forskjellige mennesketyper og hvordan sosiale forskjeller aktualiseres i det oppsøkende arbeidet. Jeg vil ta utgangspunkt i klasseteori i min diskusjon. Jeg vil i oppgaven besvare følgende problemstilling:

Hvordan gjør sosiale forskjeller seg gjeldende i oppsøkende sosialt arbeid med ungdom i Oslo?

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til å omhandle ungdom i Oslo, og dette er av flere grunner. For det første er oppsøkende sosialt arbeid svært utbredt i Oslo i forhold til andre steder i Norge, og mye av faglitteraturen og forskningen om oppsøkende arbeid tar utgangspunkt i arbeid i hovedstaden. Dessuten er Oslo en by med store forskjeller, både når det kommer til steder og mennesker, unge og gamle. Også på bakgrunn av egne arbeidserfaringer, så jeg det som hensiktsmessig å gjøre denne avgrensningen.

1.4 Oppgavens struktur

I denne oppgaven vil jeg etter dette innledende kapittelet redegjøre for metode og utvalgt litteratur, samt kritikk av metode. Deretter vil jeg presentere utvalgt forskningslitteratur og ta for meg temaene sosial ulikhet i Oslo, ungdommene i Oslo og personlig egnethet og tilnærming i oppsøkende sosialt arbeid, før jeg ser nærmere på klasseteori og Pierre Bourdieus klasseteori. Etter teorikapittelet vil jeg gå videre til drøfting av min valgte problemstilling og av litteraturen opp mot klasseteori. Avslutningsvis vil jeg oppsummere og konkludere oppgaven og her besvare min problemstilling.

Jeg har valgt å definere begrepene jeg bruker underveis i oppgaven fremfor å ha dette som en selvstendig del i innledningskapittelet, da jeg anser det som hensiktsmessig for at oppgaven skal ha god flyt og være enklere å lese. Jeg har allerede presentert noen begreper i 1.1 og 1.2 og vil gi tilstrekkelige definisjoner av begreper underveis i oppgaven.

2 Metode

Metode er fremgangsmåten i forskningsprosjektet som blir brukt til å finne data og informasjon om det vi ønsker kunnskap om. Metode og vitenskap henger tett sammen. "Å være vitenskapelig er å være metodisk", ifølge Tranøy (1986, s. 126). Vitenskap kan studeres ut fra forskjellige perspektiver og vitenskapsteoretisk ståsted. I denne oppgaven har jeg benyttet en hermeneutisk tilnærming til metode, som dreier seg om fortolkning og forståelse (Thomassen, 2006).

Metode kan deles inn i kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ forskningsmetode blir brukt når forskeren ønsker å gå mer i dybden på det hen studerer for å få en grundigere forståelse av forskningsspørsmål og gjøres blant annet gjennom observasjoner, nærlesing av dokumenter eller intervjuer (Leseth & Tellmann, 2018, s. 12). Kvantitativ forskningsmetode blir brukt dersom man ønsker å si noe om mange, og brukes gjennom opptellinger og statistiske analyser (Tufte, 2018, s. 11).

2.1 Forforståelse

Min interesse for temaet jeg har valgt kommer fra egne erfaringer fra min praksisperiode som utekontakt i Oslo, og det er også her casen som er presentert i begynnelsen av oppgaven kommer fra. Dette gjør at denne oppgaven blir noe personlig. Jeg har selv erfart flere situasjoner der de sosiale forskjellene nesten er til å ta og føle på - slik som i casen som er presentert. Disse erfaringene danner det som kalles forforståelse (Leseth & Tellmann, 2018, s. 22).

Forforståelse er et resultat av forskerens egne livserfaringer, både hverdagserfaringer, studieerfaringer og profesjonelle erfaringer. Forforståelse er i noen grad tilgjengelig for egenrefleksjon, som handler om at forskeren er så bevisst som mulig på hva hen bringer med seg inn i forskningssituasjonen av oppfatninger, meninger, kunnskap, erfaringer og fordommer. Dette er et viktig poeng både for fenomenologer og hermeneutikere (Neumann & Neumann, 2012).

Min for forståelse dreier seg i stor grad om et ubehag ved sosiale ulikheter. I casen presenterer jeg meg om min kollega som Streit 1 og Streit 2, som er kallenavn vi på humoristisk vis har gitt oss selv ut fra de sosiale forskjellene vi kjenner på når vi besøker ungdomsklubben. Dette stammer fra et ubehag som vi heller har valgt å tulle med og le av, overdrevne roller vi har gitt oss selv. Etnisk bakgrunn er sentralt i casen jeg har presentert, og dette er et tema jeg synes er vanskelig å diskutere fordi det finnes en risiko der. Jeg har for eksempel vært svært bevisst på hvilke ord jeg bruker og presisere at etnisk bakgrunn er en av mange mulige sosiale ulikheter mennesker har. Samtidig er ikke etniske forskjeller noe man bare kan stikke under stol i sosialt arbeid, og det er derfor jeg har valgt å stå i ubehaget og trekke frem dette.

2.2 Litteratursøk

Denne bacheloroppgaven er basert på litteraturstudie, og jeg har benyttet både kvalitativ og kvantitativ forskning for å belyse min problemstilling. I tillegg til forskning har jeg benyttet faglitteratur og relevante offentlige dokumenter og valgt å bruke flere typer litteratur for å få en bredere forståelse for temaet jeg har valgt. Jeg har etterstrebet å være kritisk til litteratur, og forsøkt å finne så oppdatert litteratur som mulig.

For å finne relevant litteratur og forskning har jeg benyttet flere søkeord, der de mest brukte har vært «oppsøkende arbeid», «utekontakt», «ungdom i Oslo» og «sosiale forskjeller». Deretter valgte jeg å ta for meg klasseteori som analytisk rammeverk, og fant faglitteratur med utgangspunkt i Pierre Bourdieu gjennom VIDs bibliotek. Gjennom Kompetansesenter Rus (KoRus) har jeg funnet oppdaterte dokumenter og retningslinjer om oppsøkende sosialt arbeid i Oslo. Jeg har benyttet Nasjonalbibliotekets nettbibliotek og har også fått anbefalt litteratur av min veileder, både i form av fag- og forskningslitteratur. Dette har resultert i litteraturen som er presentert i dette kapittelet.

2.3 Kvalitativ forskningslitteratur

I denne bacheloroppgaven har jeg blant annet benyttet en fagfellevurdert vitenskapelig antologi redigert av Jørn Ljunggren. Blant forfatterne finner vi blant annet professorer i sosiologi og sosialantropologi, sosiologer og forskere. Boken tar for seg sosial ulikhet i Oslo, og bruker blant annet klasseseteori for å analysere empiriske funn, som er den teorien jeg har valgt å ta i bruk i denne oppgaven (Ljunggren, 2017b). Boken har gitt meg en bredere forståelse av sosial ulikhet fra et klasseseteoretisk perspektiv ved bruk av en by jeg kjenner godt til.

Jeg har også benyttet en rapport fra Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) skrevet av Nora Gotaas og Erik Henningsen om oppsøkende ungdomsarbeid. Forfatterne diskuterer sentrale tema og utviklingstrekk i oppsøkende ungdomsarbeid gjennom eksempelstudier av oppsøkende tjenester i forskjellige områder i Norge (Gotaas & Henningsen, 2008).

Rapporten har vært svært relevant for min oppgave, særlig for å få en dypere forståelse av rollen som utekontakt og hvordan det personlige vektlegges hos oppsøkende sosialarbeidere.

2.3.1 Kildekritikk

Da jeg gikk i gang med litteratursøket mitt for å finne kvalitativ forskningslitteratur, var jeg opptatt av å finne litteratur fra anerkjente forfattere eller forskningsinstitutt. Siden den kvalitative forskningsprosessen er nært knyttet til hvordan forskeren påvirker prosessen, kan den derfor ikke repliseres, altså gjentas av en annen forsker med identisk resultat. Jeg har vurdert forskningens reliabilitet og validitet, der reliabilitet sier noe om vurderingen av dataens kvalitet og fremgangsmåten bak datainnsamlingen, og validitet sier noe om datamaterialets gyldighet overfor det som er hensikten med målingen, og til tolkningen av resultatene (Leseth & Tellmann, 2018, s. 16-17). Begge litteraturbidragene som er presentert over er skrevet av anerkjente forfattere i samarbeid med andre, og jeg har vurdert dem som gode bidrag til min utvalgte litteratur.

2.4 Kvantitativ forskningslitteratur

Jeg har valgt å bruke Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2021 som kvantitativ forskningslitteratur i min bacheloroppgave. Dette er Oslo kommunes egne Ungdata-undersøkelse, som er en webbasert spørreundersøkelse gjort av forskningsinstituttet NOVA for å kartlegge hvordan gutter og jenter på ulike klassetrinn har det og hvordan sosiale forskjeller knyttet til sosioøkonomisk familiebakgrunn, innvandrerbakgrunn og bydelstilørighet påvirker deres levekår og livskvalitet (Bakken & Osnes, 2021, s. 1).

2.4.1 Kildekritikk

Det finnes mange fordeler med spørreundersøkelser som kvantitativ metode. Man går ut til mange, ofte uten å bruke så mye ressurser og det gir gode muligheter for å generalisere, altså å kunne si noe om flere enn de vi har undersøkt. Selv om ikke alle ungdommer i hele landet har svart på Ung i Oslo-undersøkelsen, er det så mange at det gir oss et bilde av hvordan det står til med den store helheten (Fekjær, 2016, s. 21). Men selv om det finnes mange fordeler med spørreundersøkelser, finnes det også begrensninger. Når de som utformer spørreundersøkelsene lager spørsmål og svaralternativer, stemmer ikke dette nødvendigvis med hva de som svarer på undersøkelsene mener. Man kan for eksempel oppleve at man ikke finner et svaralternativ som man synes passer for seg, når man svarer på en spørreundersøkelse. Hvilke svar vi får, avhenger av hvilke spørsmål vi stiller, hvordan vi stiller dem, og hvilke svaralternativer utformer (Fekjær, 2016, s. 22-23).

Spørreundersøkelsene fra Ungdata har blitt testet og brukt i mange år, og det er mange som jobber med å utforme disse, slik at dette med tiden har blitt en undersøkelse som anses å være av god kvalitet.

3 Litteraturgjennomgang

I gjennomgangen nedenfor vil jeg oppsummere det jeg ser på som sentrale funn i de tre bidragene jeg har valgt i min litteraturstudie. Jeg vil først ta for meg Oslo som en by med sosiale ulikheter før jeg går nærmere inn på ungdom og hvilke sosiale forskjeller som finnes blant ungdommene i Oslo, med tall fra Ungdata (Bakken & Osnes, 2021). Deretter vil jeg se nærmere på et forskningsarbeid gjort av Gotaas og Henningsen (2008) om personlig egnethet og tilnærming i oppsøkende sosialt arbeid.

3.1 Oslo – en hovedstad med sosiale ulikheter

Oslo er en by som er preget av sosiale forskjeller. Det finnes flere former for sosial ulikhet, og det er flere sider av ulikhetene, men på mange måter er den sosiogeografiske ulikheten det organiserende prinsippet for byens struktur (Sampson, 2012, s. 21, referert i Ljunggren, 2017a, s. 15). På den ene siden er byen preget av høy sysselsetting, høyt inntekts- og utdanningsnivå, god boligstandard og god livskvalitet, men vi finner også mange av landets fattigste og svakstilte. Det er store forskjeller mellom bydelene i Oslo når det kommer til rusbruk, ungdomsliv, forventet levealder og helse, innvandring, karakterer, formue og stemmegivning (Ljunggren, 2017b). Med stor innvandring har også byen endret seg, delvis gjennom at en voksende andel har minoritetsbakgrunn, men også gjennom at andelen av befolkningen med høyere utdanning har steget. Oslo har dermed både innflyttere med få ressurser og innflyttere med store ressurser (Ljunggren, 2017a, s. 14-15).

Sosial reproduksjon handler om i hvilken grad sosial bakgrunn spiller inn på valgene man gjør i livet og hvordan barn og ungdom som er oppvokst i hjem med ulikt nivå og ulike ressurser handler og er i forskjellige sammenhenger. I tillegg til familie har også nærmiljø noe å si her, da man sjeldent er isolert fra sine nærområder. I tilknytning til disse aspektene er man også spesielt interessert i ungdom, nettopp fordi de er fremtiden. Ikke kun fordi det er de som skal overta jobbene og boligene til dagens voksne, men også fordi dagens ungdoms holdninger, verdier og perspektiver antas å følge dem videre i livet og dermed påvirke samfunnet (Ljunggren, 2017a, s. 24).

3.1.1 Oslo Øst og Oslo Vest

Det er vanlig å snakke om Oslo øst og Oslo vest som to ulike steder, og stereotypene om Oslos øst- og vestkant er mange, og reproduseres gjerne i populærkulturen. TV-serien som “Ung og lovende” og “Skam” har portrettert vestkantlivet, mens filmer som omhandler sosiale utfordringer som “Sønner”, “Izzat og “Schpaa” har brukt østkanten som kontekst. I tillegg til disse fremstillingene i kultur og media finnes det en rekke fortellinger som sirkulerer blant folk, som gir bilder på hva vestkant og østkant er og hva slags mennesker som bor der (Ljunggren, 2017a, s. 15-16). Eksempler på slike (ekstreme) fortellinger er velstående vestkantungdommer med designvesker som tar limousin til skoleballet og østkantungdommer fra “ghettoen”, gjerne med innvandrerbakgrunn, som reiser i joggedress til Majorstuen for å rane vestkantbarn. Ljunggren (2017a, s. 16) presiserer at slike hendelser ikke nødvendigvis har forekommet, men at de, i likhet med kulturelle uttrykk, bidrar til generelle oppfatninger om forskjeller mellom øst og vest.

3.1.2 Bostedssegregasjon i Oslo

Det har vært mange diskusjoner om Oslo fortsatt er en klassesdelt by. Flemmen, Ljunggren og Toft (2017) peker på klassebasert bostedssegregasjon for å diskutere temaet. Når arbeiderklassen og overklassen er overrepresentert i hver sine deler av byen, innebærer dette en geografisk spredning av makt og muligheter. Forfatterne knytter dette til Bourdieus (1995) klasses teori, ved at mennesker fra ulike klasser bosetter seg på forskjellige steder, både på grunn av økonomi, men også fordi ens kulturelle kapital og variasjoner i smak og livsstil danner grunnlag for stedstilhørighet. Vi skal komme tilbake til Bourdieus klasses teori senere i oppgaven.

Når ulike sosiale grupper bosetter seg i forskjellige områder i en by, bidrar dette til å forsterke den sosiale ulikheten. Ifølge Flemmen, Ljunggren og Toft (2017) kan klassebasert bostedssegregasjon bidra til å forsterke eller begrense tilgangen til kulturelle, økonomiske eller sosiale ressurser. Det fører også til at ulike klasser i liten grad deler kontaktflater, og at man ofte møter på mennesker som ligner en selv, som igjen kan bidra til å forsterke følelser av fellesskap og tilhørighet innad i klassene. Vi resirkulerer hele tiden ressurser (og ulemper) innenfor våre egne grupper og ekskluderes andre, både fordi vi ønsker å holde godene for

oss selv, men også fordi vi liker å være sammen med mennesker som ligner oss selv. På denne måten kan svært segregerte nabolag bidra til å reprodusere ulikheten som allerede finnes i samfunnet. På grunn av dette kan klassesdelingen av byer både direkte og indirekte bidra til å strukturere tilgangen til, eller fraværet av, sosiale goder og byrder (Flemmen, Ljunggren & Toft, 2017).

3.2 Ungdommene i hovedstaden

Foreldrenes ressurser kan ha mye å si for ungdoms oppvekstsituasjon og for hvilke muligheter de har i samfunnet. Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2021, Oslo kommunes egne Ungdata-undersøkelse, viser at mange osloundommer vokser opp med foreldre med lang utdanning og med god tilgang til materielle ressurser, mens mange kun har begrenset tilgang til materielle ressurser hjemme. Undersøkelsen viser at ungdommenes sosioøkonomiske forutsetninger varierer mye mellom ulike byområder, der ungdom som vokser opp i Groruddalen, i Bydel Søndre Nordstrand eller i indre Oslo øst har gjennomsnittlig færre ressurser enn de som vokser opp i de vestlige bydelene eller i Bydel Nordstrand. En av tre ungdommer i Oslo har innvandrerbakgrunn, der de fleste er født og oppvokst i Norge. Det er også store variasjoner mellom bydelene når det kommer til hvor mange som har innvandrerbakgrunn, og dette er et mønster som nokså systematisk følger byens sosioøkonomiske skillelinjer (Bakken & Osnes, 2021, s. 10).

Rundt halvparten av ungdommene i Oslo deltar i organiserte fritidsaktiviteter som idrettslag, fritidsklubber, kulturaktiviteter eller religiøse foreninger. Ungdom fra de mest ressursrike områdene og fra de mest ressurssterke familiene, samt ungdom med norskfødte foreldre, deltar oftere i organiserte fritidsaktiviteter enn andre. Det er generelt flere i Oslo vest som er fornøyd med lokalmiljøet sitt og fritidstilbudene som finnes der, enn i Oslo øst. Flere ungdommer på østkanten opplever at foreldrene ikke har råd til at de kan drive med organiserte fritidsaktiviteter, og hver fjerde ungdom som ikke deltar i organisert aktivitet, svarer at de kunne tenke seg det (Bakken & Osnes, 2021).

Selv om de aller fleste ungdommene i Oslo har det bra, viser undersøkelsen at ungdom opplever ensomhet, stress og press, fysiske og psykiske helseplager samt mobbing og trakassering. Ungdom som bor på vestkanten kommer bedre ut enn ungdommer som bor i

Oslo øst. Ungdommer fra østkanten rapporterer flere fysiske og psykiske helseplager, mobbing og flere har problemer med å takle press enn ungdommer fra vestkanten. Det er også flere ungdommer i Oslo øst som opplever nærområdet sitt som utrygt og er redde for å bli utsatt for vold, både i nærområdet, på skolen og i familien. Det er derimot flere ungdommer fra Oslo vest som er redde for å bli utsatt for vold i sentrum. Mellom kjønnene finnes det også en del vesentlige forskjeller. Det er over dobbelt så mange jenter enn gutter som opplever psykiske helseplager (28% og 11%) og det er mer utbredt med ensomhet blant jenter enn gutter. Jenter er også de som opplever mest seksuell trakassering, mens guttene er mest utsatt for vold (Bakken & Osnes, 2021).

Ungdomstiden er en periode i livet der mange gjør sine første erfaringer med rusmidler. Forskjellene mellom Oslo og resten av landet er ikke store, men variasjonene innad i Oslo er svært store. Rusmiddelbruken er langt høyere i de fleste vestlige bydelene enn i Oslo øst. Ungdom med innvandrerbakgrunn i Oslo øst har en helt annen drikkekultur enn man ser blant ungdom fra ressurssterke familier i Oslo vest. Blant ungdom i Oslo vest og bydel Nordstrand er det langt flere som har vært tydelig beruset, og det er også flere som opplever at de får lov av foreldrene sine til å drikke alkohol, selv om de er mindreårige. Undersøkelsen viser også at ungdom med norskfødte foreldre har et høyere forbruk av røyk, snus og cannabis enn ungdom med innvandrerbakgrunn. Det er langt flere gutter enn jenter som har prøvd cannabis og på Vg3 har 33% av guttene og 23% av jentene prøvd hasj eller marihuana. 5% av ungdommer i Oslo har prøvd andre narkotiske stoffer enn hasj og marihuana, og dette er mest utbredt i de indre bydelene. Ung i Oslo-undersøkelsen viser at i likhet med hasj og marihuana, er det flere gutter enn jenter som har erfaring med andre narkotiske stoffer. Stoffene som er kartlagt i undersøkelsen er syntetiske rusmidler, MDMA, kokain og amfetamin (Bakken & Osnes, 2021).

Frem til 2018 var det en økning i andelen ungdommer som involverte seg i kriminalitet og annen problematferd, men Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2021 viser at det har vært en nedgang siden 2018. 5% av ungdommer har deltatt i svært mange regelbrudd, og det er denne gruppen som står for svært mange av det totale antallet regelbrudd som blir begått av ungdom. Unge gutter med norsk bakgrunn og lav sosioøkonomisk status er overrepresentert i denne gruppen. I tillegg til disse kan 15% defineres som å ha gjort mange

regelbrudd, og andelen av disse to kategoriene er noe større i Oslo enn i resten av landet, og varierer også mellom bydeler, med bydel Grünerløkka med den høyeste andelen (28%) og Grorud og Østensjø med lavest (19%) (Bakken & Osnes, 2021, s. 64).

3.3 Personlig egnethet og tilnærming i oppsøkende arbeid

Det oppsøkende arbeidet er svært personavhengig, og fremgangsmåter og samhandlingsstil i møte med ungdom varierer fra person til person. I et forskningsarbeid gjort av Gotaas og Henningsen (2008) kom det frem at en av målsettingene som ligger til grunn for ansettelse hos flere utekontaktvirksomheter er å oppnå god variasjonsbredde med hensyn til kjønn, etnisitet, seksuell orientering og persontyper. På denne måten kan ungdom de møter ha lettere for å finne en utekontakt de liker eller identifiserer seg med og derfor kunne knytte seg til (Gotaas & Henningsen, 2008, s. 57-58).

Vektleggingen av det personlige har sammenheng med det uformelle og ubyråkratiske med oppsøkende arbeid, og det stilles krav til utekontaktenes evner til å kommunisere uanstrengt med ungdom på deres eget "språk". Det er en overvekt av unge voksne utekontakter, med en klesstil og være- og talemåte som bærer preg av ungdommelig uformalitet. Nettopp fordi utekontakter gjennom deres arbeid har som mål å etablere nære og personlige relasjoner til ungdom, vektlegges hver enkelt utekontakts personlige egnethet. Det å kunne være ekte og autentisk, våge å vise nærhet og ha empati er viktige personlighetstrekk hos en utekontakt, og utekontaktrollen krever en blanding av det profesjonelle og private selvet. Ifølge Gotaas og Henningsens (2008) forskningsarbeid har utekontaktene en særstilling innenfor hjelpeapparatet og kommer i kontakt med ungdommer som opplever svikt både hjemme og av det offentlige, som faller mellom kategorier eller er "kasteballer i hjelpeapparatet". Utekontaktrollen dreier seg ikke så mye om samtale- og samhandlingsteknikker og sosialfaglig kunnskap, som å ha et oppriktig moralsk engasjement på vegne av marginalisert ungdom, om å vie seg til hjelpearbeidet som et personlig kall (Gotaas & Henningsen, 2008, s. 58-59).

Gotaas og Henningsen (2008) kritiserer imidlertid vektleggingen av det personlige som et bidrag til mystifisering av det oppsøkende arbeidet og utekontaktrollen. Det bidrar til å vedlikeholde oppfatninger om at rollen som utekontakt er basert på en form for

naturbegavelse eller særegen moralsk verdighet. Mystifisering av utekontaktrollen utgjør også et hinder for faglig utvikling og profesjonalisering. At rollen er uformell betyr ikke nødvendigvis at det oppsøkende arbeidet er uten form, men belagt med konvensjoner og regulariteter. Utekontaktrollen reproduseres og gjenkjennes som en rolle gjennom et sett av typiske gjøremål, vurderingsmåter og være- og handlemåter, som kan beskrives som "taus kunnskap" (Gotaas & Henningsen, 2008, s. 59-60).

4 Teorikapittel

4.1 Klasseteori

Alternative forståelser av grunner til ulikhet dominerer ofte i offentligheten, men klasseperspektivet er fortsatt relevant for å forstå samfunnet og samfunnets endringer. Dahlgren og Ljunggren forklarer sosiale klasser som “samlinger av posisjoner i en samfunnsstruktur hvor personer grupperes etter materielle og kulturelle kriterier, og som gir dem bestemte fordeler og/eller ulemper i kampen om attraktive goder” (Dahlgren & Ljunggren, 2010, s. 13). Klasseteori forbindes gjerne med politisk ideologi, kommunisme og sosialisme, klassekamp og revolusjon, og kan derfor være provoserende og møte motstand i en folkelig forståelse, men dette er sjelden hovedfokuset i klasseforskning. Klasseteori dreier seg om å ta tak i, å forklare og forstå hvorfor det finnes systematiske kilder til ulikhet i samfunnet (Allard & Littunen, 1962, referert i Dahlgren & Ljunggren, 2010, s. 14). Samfunnet er delt inn i sosiale lag, men klassebegrepet handler også om hvordan systematiske sosiale og økonomiske forskjeller reproduseres på tvers av generasjoner (Crompton, 2008, referert i Dahlgren & Ljunggren, 2010, s. 15), hvordan klasser er en del av den sosiale virkeligheten og som et resultat av ulikhet og urettferdig fordeling av ressurser (Ahre et. al., 1985, referert i Dahlgren & Ljunggren, 2010, s. 15). Jeg skal videre se på nyere klasseforståelse, med utgangspunkt i teorier og forskning av Pierre Bourdieu. På grunn av denne teoriens omfang, har jeg valgt ut noen sentrale begreper som jeg anser som relevante for å diskutere min problemstilling.

4.2 Pierre Bourdieus klasseteori

Bourdieu vektlegger både økonomiske, kulturelle og symbolske faktorer i sine studier av ulikhet. Han utleder en forståelse av samfunnet som et mer komplekst og flerdimensjonalt sosialt rom som består av tre dimensjoner: kapitaltype, kapitalmengde og bevegelser i det sosiale rom. Det sosiale rom er samfunnet som helhet og klassestrukturen i samfunnet og består av ulike objektive posisjoner som medlemmene i samfunnet kan inneha, avhengig av hvor mye og hvilken type ressurser og kapital de har. Posisjonene er hierarkiske og

relasjonelle, og hver enkelt posisjon defineres kun gjennom relasjonen den har til andre posisjoner. De som befinner seg i omtrent samme posisjon i det sosiale rommet, tilhører også samme klasse, og Bourdieu opererer med tre hovedklasser: den dominerende klassen (borgerskapet), middelklassen (småborgerskapet) og den dominerte klassen (arbeiderklassen) (Bourdieu, 1995).

Bourdieu mente at smak kunne vært en spesielt god markør for klasse. Smak klassifiserer, og smak klassifiserer den som klassifiserer. Mennesker skiller seg hva hverandre ved hvordan de skiller mellom det vakre og det stygge, det utsøkte og det alminnelige eller vulgære, og gjennom disse skillene uttrykkes den posisjonene de selv har innen objektive klassifiseringer. Smaken er betinget av symbolsk kapital (gjerne feltspesifikk kapital) og kulturell kapital - som igjen gir en posisjonering i det sosiale rom. Distinksjon handler om å skille ut det som er fornemt og eksklusivt, og det er ifølge Bourdieu gjennom kulturell distinksjon makteliten har defineringsmakten over hva som er "god" eller "dårlig" smak og høykultur og lavkultur (Bourdieu, 1995).

4.2.1 Kapital

Bourdieu definerer kapital som ressurser det er konkurranse om i samfunnet som kan brukes til å oppnå fordeler i det sosiale livet. Kapitalen er ulikt fordelt mellom individer og grupper i samfunnet, som gjør at de som har mye kapital kan bruke denne til å dominere de som har mindre. Ifølge Bourdieu finnes det tre former for kapital: økonomisk kapital, kulturell kapital og sosial kapital. Økonomisk kapital er den viktigste kapitalformen, og består av alle former for økonomiske ressurser som kan investeres og gi økonomisk avkastning, og dermed også økonomisk makt. Kulturell kapital handler om å ha tilegnet seg og mestret den dominerende kulturelle koden i samfunnet, og eksisterer primært som kroppsliggjort og internalisert i motsetning til den økonomiske kapitalen, som hovedsakelig eksisterer i en fysisk og ytre form. Kulturell kapital gir makt gjennom for eksempel gjennom resultater i utdanningssystemet, tilgang til attraktive posisjoner på arbeidsmarkedet, bedre muligheter for deltakelse i politikk og generell status og prestisje. Den kulturelle kapitalen kan deles inn i to hovedtyper, der den ene er mer uformell og kan kalles "dannelse" eller "god smak", mens den andre er mer formell og består i kunnskap og formelle utdanningstitler. Sosial kapital

handler om tilgang til sosiale nettverk og medlemskap i forskjellige grupper som familie, venner, medstudenter osv. og gir makt fordi slike nettverk kan mobiliseres dersom man ønsker å oppnå noe (Bourdieu, 1995).

4.2.2 Sosiale felt

I tillegg til det sosiale rom har Bourdieu et annet begrep om sosial struktur som kalles sosialt felt, som er en sfære, arena og institusjon innenfor det sosiale rom. Selv om et felt ikke er like omfattende som det sosiale rom, har det allikevel en rekke egenskaper til felles og eksisterer som en objektiv og hierarkisk struktur av sosiale posisjoner en aktør kan inneha. Et eksempel på et sosialt felt er det vitenskapelige felt, der professorer befinner seg over studenter og masterstudenter over bachelorstudenter. Posisjonene er, som i det sosiale rom, relasjonelt definerte. Den viktigste forskjellen mellom det sosiale rom og et sosialt felt er at posisjonene i det sosiale rom er basert på mengde og sammensetning av de generelle kapitaltypene, mens posisjonene i et sosialt felt er bestemt av mengden av den feltspesifikke kapitalen, som vitenskapelig kapital i det vitenskapelige felt (Bourdieu & Wacquant, 1993).

4.2.3 Habitus

Et sentralt begrep i Bourdieus klasse-teori er habitus. Habitusbegrepet kan fortolkes som et kulturbegrep som understreker de dynamiske relasjonene mellom individet og det sosiale, og refererer både til individets mentale disposisjoner, erfaringenes kroppslige forankring og individets sosiale forankring. Bourdieu definerer habitus som et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden. Dette er med utgangspunkt i individets forståelse av situasjonen de befinner seg i og hvordan kultur internaliseres og naturliggjør deres forståelser og handlinger. På denne måten retter habitusbegrepet oppmerksomheten mot to samtidige og interagerende prosesser: individets tilegnelse av den kunnskap som gjør det i stand til å handle meningsfullt i verden, og individets omsetting av denne kunnskapen til praktisk handling (Bourdieu, 1990).

Habitus er kroppsliggjort. Vår væremåte og handlinger er basert på en nærmest instinktiv forståelse av hva vi må gjøre i en situasjon. Det at våre handlingstilbøyeligheter er

kroppsliggjorte, gjør at vi ikke er bevisst hvor preget vi er av vår habitus. At habitus er kroppsliggjort, gjør den også varig og stabil. Habitus er kjernen i en persons identitet, det er den som gjør at våre handlinger og væremåter er forutsigbare og regelmessige gjennom livet og på tvers av ulike situasjoner vi befinner oss i. Ifølge Bourdieu er også habitus strukturerende, og virker muliggjørende for vår deltakelse i sosiale situasjoner. Det er habitus og de ferdighetene og disposisjonene som er forankret her som gjør det mulig for individet å delta i sosiale sammenhenger på en kompetent måte. Habitus gir oss en evne til å orientere oss på en fornuftig og selvstendig måte i samfunnslivet (Bourdieu, 1990).

Habitus er et produkt av sosialisering, og formes gjennom at vi inkorporerer de sosiale betingelsene vi vokser opp under. Vi tilegner oss en forståelse av hva som er bra og hva som er dårlig, rett og galt, mulig og umulig og kroppsliggjør de forventningene som vårt sosiale miljø stiller til oss. Mennesker som vokser opp i ulike sosiale miljøer, vil utvikle forskjellige habituser. Altså er habitus, ifølge Bourdieu, klassespesifikk og gjenspeiler individets posisjon i det sosiale rom, og posisjon i ulike sosiale felt. Derfor er setter habitus klassespesifikke grenser for hvordan vi er og hvordan vi handler, og gjør at vi vil fungere godt i noen sosiale miljøer, men dårlig i andre (Bourdieu, 1990).

Habitus er både individuell, kollektiv og samfunnsmessig. Den er individuell fordi den integrerer summen av individets erfaringer og fordi alle individer har sin unike historie. Habitus personliggjør det sosiale og gjør at vi forstår sosiale begrensninger som personlige valg og gir oss rimelige forventninger. Habitus er kollektiv fordi den tilegnes i et sosialt miljø, som har en form for fellesskap og felles forståelse. Det kollektive gjør det individuelle forståelig og forventet i bestemte sosiale sammenhenger. Habitus er samfunnsmessig fordi den får oss til å akseptere ulikheter i samfunnet og ta dem for gitt. Gjennom den sekundære sosialiseringen i de ulike samfunnsinstitusjonene bekreftes og reproduseres disposisjonene i habitus (Bourdieu, 1990).

5 Diskusjon

Som vi kan se i casen som er presentert helt i begynnelsen av oppgaven, får de forskjellige utekontaktene ulik mottakelse av ungdommene på ungdomsklubben. Utekontaktene ser først og fremst forskjellige ut, og har også ulik sosial bakgrunn. I casen er etnisk bakgrunn sentralt, men det er viktig å poengtere at dette ikke er ensbetydende med sosial bakgrunn eller klasse. Etnisk bakgrunn er i casen brukt som et eksempel på hvordan sosiale forskjeller kan utmerke seg. Jeg vil i dette kapittelet drøfte min problemstilling: *“Hvordan gjør sosiale forskjeller seg gjeldende i oppsøkende sosialt arbeid med ungdom i Oslo?”*

5.1 Når to habituser møtes

Vi liker mennesker som ligner oss selv (Flemmen, Ljunggren & Toft, 2017), og casen som er presentert i begynnelsen av oppgaven er et eksempel på hvordan dette kan komme til syne. Det er lettere å forholde seg til mennesker som er oppvokst på samme måte som seg selv, og som man kjenner seg igjen i, og derfor liker man dem også bedre. “Like barn leker best” sies det, og kan diskuteres i lys av Bourdieus (1990) habitusbegrep, som beskrives som et produkt av sosialisering. Mennesker som vokser opp i like sosiale miljøer utvikler (tilnærmet) like habituser, mens mennesker som vokser opp i ulike sosiale miljøer utvikler forskjellige habituser.

Dette gjør at vi i noen sosiale miljøer fungerer bedre enn i andre. Ifølge Bourdieu (1990) virker vår habitus muliggjørende for vår deltakelse i sosiale situasjoner, altså har ens habitus mye å si for hvordan man vil “fungere” i sosialisering med andre mennesker. Dersom to personer har like habituser, er det naturlig å tenke seg at sosialiseringen vil kjennes enklere og mer naturlig, enn dersom deres habituser er ulike. Dette gjør seg også gjeldende i møter mellom utekontakter og ungdommer. Som Gotaas og Henningsen (2008) trekker frem vektlegges det personlige hos hver enkelt utekontakt i oppsøkende sosialt arbeid. Dette bidrar til at utekontaktene får frihet til å uttrykke sine egne identiteter - og habituser. En kan tenke seg at denne vektleggingen er med på å fremme hver enkelt ansatt sin habitus, som igjen påvirker hvor bra, eller dårlig, utekontaktene vil fungere i sosialisering med forskjellige ungdommer.

I Oslo, hvor folk med forskjellig sosial bakgrunn bor i forskjellige deler av byen, vokser de fleste opp i miljøer der majoriteten deler samme klasse som en selv. Økonomi er en faktor som spiller inn på hvor man ønsker å bosette seg - det er dyrere å bo på Holmenkollen enn på Haugenstua - men vi ønsker også å føle at vi "hører til" der vi bor. Flemmen, Ljunggren og Toft (2017) peker på Bourdieus (1995) kulturelle kapital og variasjoner i smak og livsstil som danner grunnlag for stedstilhørighet. Dette kan forstås som at hvordan vi er, hva vi liker og hvordan vi lever spiller inn på hvor vi ønsker å bosette oss og hvem vi ønsker å bosette oss i område med. Habitusbegrepet trekkes også inn, ved at mennesker som deler bostedsområde kan skape sosiale bånd og forsterke felles kjennetegn, og dermed fremme lignende identiteter - og habituser (Bourdieu, 1990; Flemmen, Ljunggren og Toft, 2017). På grunn av at folk som tilhører forskjellige klasser bosetter seg i forskjellige deler av Oslo, vil utekontaktene treffe forskjellige ungdommer på forskjellige steder. Dersom man jobber oppsøkende i en bydel hvor majoriteten tilhører den såkalte "overklassen" vil en sannsynligvis treffe flest ungdommer som tilhører denne klassen, og dersom man jobber i en bydel hvor majoriteten hører til arbeiderklassen, vil en treffe flest ungdommer som tilhører denne klassen.

Fordi vi liker å være sammen med mennesker som ligner oss selv, resirkulerer vi ressurser innenfor våre egne grupper og ekskluderes andre (Flemmen, Ljunggren & Toft, 2017). Når vi ikke deler kontaktflater med andre klasser enn vår egen, blir vi isolert fra ulikhetene som finnes. Den sosiale reproduksjonen gjør at ungdom i stor grad baserer sine livsvalg ut fra sin sosiale bakgrunn og sitt nærmiljø (Ljunggren, 2017a), og en kan tenke seg at dette også handler om hvorvidt man kommer til å reprodusere klasseskillene som finnes. Slik Fransson (1997) oppdaget i hennes feltarbeid, kan det oppstå skillelinjer mellom mennesker som har ulik sosial bakgrunn. "Oss" og "dem". På grunn av at disse skillelinjene eksisterer, er det naturlig at vi kan kjenne på et ubehag når vi møter på ulikheter. Og nettopp fordi det er ubehagelig, kan en tenke seg at man i privatlivet vil prøve å unngå å møte disse ulikhetene. De man velger som venner, er de som ligner på seg selv. Et eksempel på dette er sosiale grupper, eller "klikker", som ofte formes på skolen eller på store arbeidsplasser. Og det at vi gjør disse valgene, og unngår å møte eller møte oss med mennesker med annen sosial bakgrunn, gjør at vi er med på å opprettholde og reprodusere skillene som finnes mellom klassene.

I arbeidslivet, derimot, kan vi ikke alltid velge hvem vi tilbringer tid med. Både kollegaer, ledere, kunder, klienter og brukere er mennesker vi vanligvis ikke velger selv å arbeide med, men vi er fortsatt nødt til å forholde oss til dem. Alle som jobber med mennesker vil bli nødt til å møte på sosiale ulikheter. I sosialfaglige yrker jobber man ofte med mennesker som befinner seg i vanskelige situasjoner, og med ulik sosial bakgrunn. I oppsøkende arbeid er det opp til utekontaktene hvilke ungdommer man velger å oppsøke, men en kan ikke ta hensyn til persontyper i dette arbeidet. Oppsøkende sosialt arbeid retter seg ofte mot utsatt ungdom, men som Ungdata-undersøkelsen viser, er det variasjon i hvilke ungdommer som strever med hva (Bakken & Osnes, 2021), slik at utekontaktene vil kunne treffe ungdommer med både høy, middels, og lav sosioøkonomisk status - og fra ulike klasser. Dette vil jeg komme tilbake til litt senere i dette kapittelet.

5.2 Ungdommers klasseposisjon og utfordringer

Ung i Oslo-undersøkelsen viser at ungdommer som kommer fra familier med lav sosioøkonomisk status opplever flere typer problemer enn ungdommer som kommer fra ressurssterke familier (Bakken & Osnes, 2021). Ungdommer «arver» ressursene til foreldrene, og hva slags, og hvor mye ressurser familien har, har mye å si for hvordan ungdommene vokser opp.

Oppsøkende arbeid retter seg spesielt mot vanskeligstilt eller utsatt ungdom. Som undersøkelsen viser, opplever flere ungdommer med lav sosioøkonomisk status både fysiske og psykiske helseplager, i tillegg til at det er en overvekt av gutter med lav sosioøkonomisk status blant ungdommene som begår kriminelle handlinger. Derimot, er det ungdommer med høy sosioøkonomisk status som drikker mest alkohol og røyker mest cannabis (Bakken & Osnes, 2021). Dette betyr at blant vanskeligstilt eller utsatt ungdom kan vi finne både gutter og jenter fra ulike sosiale klasser.

Ungdommer arver foreldrenes kapital, og dette legger til grunn for deres posisjon i det sosiale rom (Bourdieu, 1995). Fordi ungdommer hovedsakelig forsørgeres av deres foreldre, kan vi si at de ikke selv har kontroll over deres økonomiske kapital. Det samme gjelder til en viss grad kulturell kapital, siden det er først i voksenlivet en får mulighet til å oppnå gjeve titler i utdannings- og arbeidslivet (Bourdieu, 1995). De fleste ungdommer fra ressurssterke

bydeler i vest, i tillegg til bydel Nordstrand, vil altså automatisk inneha en høyere posisjon i det sosiale rom enn de fleste ungdommer fra arbeiderklassen i Groruddalen.

Sosial kapital, derimot, kan ungdom oppnå selv (Bourdieu, 1995). En kan tenke seg at det er nettopp denne kapitaltypen, og -mengden, som er spesielt viktig for ungdom. Sosial kapital vil i ungdomstiden gi makt i form av popularitet og anerkjennelse fra venner og medelever. Fordi ungdomstiden er en periode livet der man prøver å finne ut av sin identitet og sosiale tilhørighet (Andersson, 2006), kan en tenke seg at popularitet og innpass i sosiale miljøer er noe som betyr mye for ungdom. Et eksempel på dette er russetiden, hvor det for mange kan være svært viktig å være medlem på en russebuss for å delta på sosiale begivenheter og oppnå høy sosial status.

5.3 Uttrykk for habitus og klasse

Hvordan vi snakker, hva slags språk vi bruker, hvordan vi kler oss og opptrer fysisk er alle måter vi både bevisst og ubevisst uttrykker hvem vi er på. Vår smak (Bourdieu, 1995), om den er god eller dårlig, vises gjennom vår væremåte gjennom livet.

5.3.1 Språk som kapital

Som vi kan se i casen som er presentert i begynnelsen av oppgaven, kan språk være et uttrykk for sosiale ulikheter. Dette ble også trukket frem i feltarbeidet gjort av Fransson (1997) som er brukt som eksempel i innledningskapittelet. Ulike mennesker har ulike måter å snakke på. Hvilket språk vi snakker og hva slags dialekt vi har, sier noe om hvor vi kommer fra, og dersom vi har en aksent som tilsier at språket vi bruker ikke er vårt morsmål, kan dette også si noe om at vi kommer fra et annet land enn det vi befinner oss i.

Gotaas og Henningsen (2008) trekker frem uformaliteten ved utekontaktens være- og talemåte, og at det stilles krav til utekontaktens evne til å kommunisere uanstrengt med ungdom på deres eget språk, men er dette ensbetydende med å snakke det samme språket som ungdommene? Og skal man i det hele tatt etterstrebe dette? Hvordan vi ordlegger og uttrykker oss er en del av vår habitus (Bourdieu, 1990). Selv om det stilles krav til gode kommunikasjonsevner, er det viktig at en er autentisk, og bruker et språk som er naturlig for

en selv. Dersom det for meg er unaturlig å bruke slang som presentert i casen, kan en tenke seg at det vil oppleves akkurat slik for ungdommene en møter.

5.3.2 Fysisk fremtreden som kapital

Når utekontaktene er ute og oppsøker ungdommer i det offentlige rom, er deres fysiske fremtreden med på å vise hva slags personligheter og habituser de har, og sier også noe om deres sosiale bakgrunn. Klær, sko og tilbehør kan si noe om smak og mengden kapital man besitter, og dermed også noe om ens posisjon i sosiale felt og det sosiale rom (Bourdieu, 1995; Bourdieu & Wacquant, 1993). For eksempel kan mengden økonomisk kapital man innehar vises gjennom dyre merkeklær og designvesker. I tillegg til å til å ha en profesjonell rolle, har utekontaktene en personlig identitet som blant annet uttrykkes gjennom fysisk fremtreden. Ifølge Gotaas og Henningsen (2008) er det en overvekt av unge voksne utekontakter med ungdommelig klesstil og være- og talemåte. Forfatterne viser igjen til uformaliteten som oppsøkende arbeid har sammenheng med, men hva som kan regnes som ungdommelig klesstil og væremåte kan en tenke seg at vil variere.

Som Ung i Oslo-undersøkelsen viser, vokser en del osloundommer opp i ressurssterke familier med god tilgang til materielle goder (Bakken & Osnes, 2021). Stereotypene om vestkant- og østkantungdommer i populærkulturen har en tendens til å vise ungdommer med merkeklær og designvesker i Oslo vest, mens ungdommene fra Oslo øst går i joggedress og caps. Overklasse i vest, arbeiderklasse i øst (Ljunggren, 2017a). Hvorvidt disse stereotypene stemmer med virkeligheten, kan diskuteres. Det er ikke urimelig å tenke seg at dersom man har mye penger, økonomisk kapital, er det større sannsynlighet for at en velger å kle seg i dyrere klær og sko. Mens de som ikke har mye økonomisk kapital, ikke har den samme muligheten til det.

Noen utekontaktvirksomheter benytter seg av uniformering, for eksempel i form av refleksvester, som vist i casen jeg har presentert. Dette kan en tenke seg er i strid med Gotaas og Henningsens (2008) vektlegging av det hver enkelt utekontakts personlighet, da uniformering kan vanskeliggjøre uttrykk av personlighet gjennom klesstil. Men selv om man går i en refleksvest, har man fortsatt mulighet til å uttrykke seg gjennom fysisk fremtreden.

Er man for eksempel mer «streit» om man lukker vesten, eller er det kulere, mer ungdommelig, om den er åpen?

Jeg vil trekke frem betydningen av smak som markør for klasse. Ifølge Bourdieu (1995), skiller mennesker seg fra hverandre ved hvordan de skiller mellom hva som er vakkert, og hva som er stygt, utsøkt og alminnelig. Hva slags smak en har, vil en også uttrykke. Makteliten vil avgjøre hva som er god og dårlig smak, og derfor vil det også variere hva som anses som «kul» og «ukul» klesstil. Det er også derfor en kan føle seg ubekvem i møte med ulikheter, fordi smaken som anses som god ikke nødvendigvis samstemmer med ens egen smak. Dette kan en tenke seg spesielt vil gjelde i møte med ungdommer fra en annen klasse enn den man selv tilhører, og særlig dersom ungdommene har en høyere posisjon enn seg selv, både innenfor sosiale felt og det sosiale rom (Bourdieu, 1995; Bourdieu & Wacquant, 1993).

5.4 En omfavning av sosiale ulikheter

Jeg har tidligere i oppgaven tatt for meg selve rollen som utekontakt, og hvordan personlig tilnærming vektlegges hos sosialarbeidere som jobber oppsøkende. Jeg vil trekke frem Gotaas og Henningsens (2008) funn om at en rekke utekontaktvirksomheter ønsker å ansette nettopp forskjellige persontyper - utekontakter av forskjellige kjønn, etnisitet og legning, med ulik sosial bakgrunn og ulike habituser. Dette mangfoldet representerer forskjellige mennesketyper overfor ungdommene utekontaktene treffer, slik at det er lettere for dem å finne en utekontakt de kan identifisere seg med - og liker. På denne måten omfavnes sosiale forskjeller i oppsøkende arbeid.

Det gjør også at både utekontaktene og ungdommene de møter i mindre grad utsettes for ubehaget ved sosiale forskjeller, da ungdommer heller vil bli tilknyttet en ansatt de kan identifisere seg med. Vi kan se i casen som er presentert i begynnelsen av oppgaven at siden de tre utekontaktene er ulike, er det en av dem som ungdommene i større grad kan identifisere seg med. Ungdommene knytter seg heller til denne utekontakten enn de to andre, og derfor blir også Streit 1 og Streit 2 stående og drikke kaffe. Dersom den tredje utekontakten ikke hadde kommet inn, er det ikke urimelig å tenke seg at de to andre hadde i større grad hadde blitt utsatt for et ubehag ved de sosiale ulikhetene.

En forståelse av sosiale forskjeller og ulike habituser gjør at vi kan forstå og akseptere at sosiale ulikheter finnes. Ifølge Bourdieu (1990) er habitus både individuell, kollektiv og samfunnsmessig, og gir oss forståelse av sosiale begrensninger og rimelige forventninger. Habitusbegrepet kan brukes for å forstå hvorfor mennesker snakker, handler og er forskjellige og at habitus legger til grunn for sosiale begrensninger. Når vi er innforstått med dette, er det enklere å ha rimelige forventninger til hvordan mennesker som er ulike oss selv er - og akseptere at det er slik. I oppsøkende arbeid kan en tenke seg at en forståelse og aksept av sosiale forskjeller er helt grunnleggende. Nettopp fordi utekontaktene jobber oppsøkende, eksponeres de for sosiale forskjeller i stor grad, og møter ungdom som ikke er "forberedt" på å fremstå på en spesiell måte, slik de muligens ville vært dersom det var de som stod for kontaktetableringen.

6 Avslutning og konklusjon

Gjennom litteraturstudie har denne oppgaven pekt på hvordan sosiale ulikheter aktualiseres i oppsøkende sosialt arbeid. De utvalgte bidragene har belyst Oslo som en by med store sosiale forskjeller, der mennesker med ulik sosial bakgrunn bor på ulike deler av byen (Ljunggren, 2017b). Oslos ungdomsbefolkning lever i det som kan kalles en klassesdelt by, der foreldrenes ressurser har mye å si for hvordan ungdommene vokser opp. Ung i Oslo-undersøkelsen har pekt på sosiale forskjeller blant ungdommer, og at ungdom med forskjellig sosioøkonomisk bakgrunn er utsatt for ulike utfordringer (Bakken & Osnes, 2021).

Det oppsøkende arbeidet er presentert i innledningskapittelet og den personlige egnetheten og tilnærmingen til hver enkelt utekontakt vektlegges i denne typen sosialt arbeid. Det oppsøkende arbeidet retter seg mot ungdommer i det offentlige rom, og er preget av en uformalitet som skiller seg fra andre typer sosialt arbeid (Gotaas & Henningsen, 2008).

For å drøfte min problemstilling «Hvordan gjør sosiale forskjeller seg gjeldende i oppsøkende sosialt arbeid med ungdom i Oslo», har jeg benyttet Pierre Bourdieus klasseteori, og har sett sosiale ulikheter som klasseposisjoner i Bourdieus sosiale rom. Sentrale begreper som smak, kapital, sosiale felt og habitus er brukt for å drøfte hvordan sosiale forskjeller aktualiseres i oppsøkende arbeid (Bourdieu, 1990, 1995; Bourdieu & Wacquant, 1993). Hvordan mennesker som ligner, liker hverandre, hvordan klasse og habitus kan uttrykkes og sammenhengen mellom klasse henger og sosiale problemer er temaer jeg har belyst i min diskusjon, samt hvordan oppsøkende arbeid omfavner sosiale forskjeller.

Avslutningsvis vil jeg konkludere med at oppsøkende arbeid er eksponert for sosiale forskjeller og særlig i Oslo, en klassesdelt by med store ulikheter blant ungdomsbefolkningen, omfavnes disse forskjellene. Bevisstheten om at ungdommene i hovedstaden er svært ulike og kommer fra ulike sosiale klasser, gjør at utekontaktene kan være forberedt på å møte på ulikheter og kunne identifisere disse. Vektleggingen av det personlige, og et fokus på å ansette forskjellige persontyper som utekontakter, gjør at ungdommer kan knytte seg til sosialarbeidere som de kan identifisere seg med. Mennesker liker mennesker som ligner på seg selv, og oppsøkende sosialt arbeid legger til rette for at ungdommene skal bli møtt av sosialarbeidere de kan ha gode forutsetninger for å like.

Litteraturliste

- Andersson, B. (2006). Ungdomar och offentlig liv. I B. Erdal (Red.), *Ute-inne: oppsøkende sosialt arbeid med ungdom* (s. 46-70). Gyldendal Akademisk.
- Bakken, A. & Osnes, S. M. (2021). *Ung i Oslo 2021: Ungdomsskolen og videregående skole*. (NOVA Rapport 9:21). Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/2783761>
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Pax Forlag.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1993). *Den kritiske ettertanke: grunnlag for samfunnsanalyse*. Det Norske Samlaget.
- Byrådsavdeling for eldre, helse og arbeid. (2020). *Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom*. <https://korusoslo.no/wp-content/uploads/2020/10/Oslostandard-for-opsokende-arbeid-med-utsatte-unge-webversjon-FERDIG.pdf>
- Dahlgren, K. & Ljunggren, J. (2010). Klasse: begrep, skjema og debatt. I K. Dahlgren & J. Ljunggren (Red.), *Klassebilder: ulikhet og sosial mobilitet i Norge*. Universitetsforlaget.
- Erdal, B. (2006). Prolog. I B. Erdal (Red.), *Ute-inne: oppsøkende sosialt arbeid med ungdom* (s. 15-20). Gyldendal Akademisk.
- Fekjær, S. B. (2016). *Statistikk i praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Flemmen, M., Ljunggren, J. & Toft, M. (2017). Geografiske klasseskiller: fordelinger av goder og byrder mellom Oslos bydeler. I J. Ljunggren (Red.), *Oslo: ulikhetens by* (s. 359-376). Cappelen Damm Akademisk.
- Fransson, E. (1997). Idealer om likeverd og møter med forskjeller: Miljøarbeideres opplevelser av forskjeller i møter med unge jenter i en barneverninstitusjon. I B. C.

- R. Olsen & V. Bunkholdt (Red.), *Barnevernet: mangfold og mening* (s. 207-226). Tano Aschehoug.
- Gotaas, N. & Henningsen, E. (2008). *Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje: arbeidsmetoder, samarbeid og dokumentasjonspraksis i oppsøkende ungdomsarbeid*. (NIBR-rapport 2008:2). Norsk institutt for by- og regionforskning. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5653/2008-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Klyve, A. & Pedersen, H. (2006). Oppsøkende arbeid i Norge før og nå: et historisk overblikk, med samfunnsmessige og geografiske sideblikk. I B. Erdal (Red.), *Ute-inne: oppsøkende sosialt arbeid med ungdom* (s. 22-45). Gyldendal Akademisk.
- Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Ljunggren, J. (2017a). Oslo og sosial ulikhet. I J. Ljunggren (Red.), *Oslo: ulikhetens by* (s. 13-29). Cappelen Damm Akademisk.
- Ljunggren, J. (Red.). (2017b). *Oslo: ulikhetens by*. Cappelen Damm Akademisk.
- Neumann, C. B. & Neumann, I. B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen: en metodebok om situering*. Cappelen Damm Akademisk.
- NOU 1980: 37. (1980). Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid. Sosialdepartementet. https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2013100106026?page=7
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal.
- Tranøy, K. E. (1986). *Vitenskapen: samfunnsmakt og livsform*. Universitetsforlaget.
- Tufte, P. A. (2018). *Hvordan lese kvantitativ forskning?* Cappelen Damm Akademisk.

Velferdsetaten. (2020). *Kunnskapsgrunnlag: Oslostandard for oppsøkende arbeid med ungdom*. <https://korusoslo.no/wp-content/uploads/2020/10/Kunnskapsgrunnlag-til-Oslostandard-webversion-FERDIG.pdf>

Vedlegg 1: Liste over selvvalgt pensum

- Bakken, A. & Osnes, S. M. (2021). *Ung i Oslo 2021: Ungdomsskolen og videregående skole*. (NOVA Rapport 9:21). Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/2783761> (87 sider)
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Pax Forlag. (280 sider)
- Bourdieu, P. (1990). Structures, Habitus, Practices. I *The Logic of Practice* (s.53-65). Stanford University Press. (12 sider)
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1993). Logikken i felta. I *Den kritiske ettertanke: grunnlag for samfunnsanalyse* (s. 81-000). Det Norske Samlaget. (19 sider)
- Flemmen, M., Ljunggren, J. & Toft, M. (2017). Geografiske klasseskiller: fordelinger av goder og byrder mellom Oslos bydeler. I J. Ljunggren (Red.), *Oslo: ulikhetens by* (s. 359-376). Cappelen Damm Akademisk. (17 sider)
- Gotaas, N. & Henningsen, E. (2008). *Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje: arbeidsmetoder, samarbeid og dokumentasjonspraksis i oppsøkende ungdomsarbeid*. (NIBR-rapport 2008:2). Norsk institutt for by- og regionforskning.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5653/2008-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (174 sider)
- Ljunggren, J. (2017a). Oslo og sosial ulikhet. I J. Ljunggren (Red.), *Oslo: ulikhetens by* (s. 13-29). Cappelen Damm Akademisk. (16 sider)

Totalt antall sider: 605 sider.